

85(5), 189-207 (Nychkalo, N., Hurevych, R., Kademiia, M., Kobysia, A., Kobysia, V., Hordiichuk, H. (2021). Formation of professional competence of future teachers of vocational training in the conditions of a dual education system using computer-oriented technologies. *Information technology and learning tools*, 85(5), 189-207).

SUMMARY

Dundar Oleksiy. Integration of digital literacy into the educational environment: challenges and prospects for pedagogical education.

The article examines the relevance of the digital transformation of the educational environment of higher education institutions (HEIs) with an emphasis on preparing future teachers for work in a digital society. The key challenges associated with the integration of digital literacy are analyzed: technical inequality, methodological reorientation, ethical dilemmas and changing the role of the teacher.

The focus of the study is on the potential of EdTech, framework competency models (DigCompEdu, UNESCO ICT-CFT) and institutional practices that contribute to the formation of digital competencies. The need for an interdisciplinary approach, inclusion and adaptive learning as conditions for the sustainable development of teacher education in the face of modern challenges is emphasized. In the context of the rapid development of educational technologies over the past decade, the article analyzes the transformational processes that are shaping a new paradigm of learning. Seven key EdTech trends in 2025 are identified, which significantly change the methods and content of the educational process, transforming it into an innovative, inclusive and inspiring environment. A review of the framework models of digital competence – DigCompEdu and UNESCO ICT-CFT – as systemic tools for assessing and developing the professional capacity of teachers in the digital environment is carried out. Particular attention is paid to the relationship between technologies and educational approaches, where artificial intelligence acts as a cross-cutting factor that enhances the effectiveness of each educational practice. EdTech is not just a set of tools, but a holistic ecosystem that affects knowledge management, pedagogical strategies and public perception of education.

The article examines the framework models DigCompEdu and UNESCO ICT-CFT as scientifically based tools for forming digital competence of teachers in the context of modern challenges. It is substantiated that their institutional implementation through national platforms, educational initiatives, and professional programs contributes to ensuring the sustainable development of teacher education, its compliance with international standards, and readiness for digital transformation.

Key words: digital literacy, teacher education, EdTech, higher education, digital competencies, DigCompEdu, educational transformation.

УДК 37.035:34]:378.04:005.95

Валерія Захарова

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ORCID ID 0009-0004-4078-2198

DOI 10.24139/2312-5993/2025.03/069-078

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАГІСТРІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В РАМКАХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Розглянуто актуальність формування правової культури магістрів публічного управління з позицій наук про освіту. Застосовано комплекс

загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, включаючи теоретичний аналіз наукової літератури з педагогіки, правознавства та державного управління. Систематизовано та узагальнено існуючі підходи до формування правової культури, а також моделювання педагогічних стратегій та технологій. Встановлено, що формування правової культури майбутніх фахівців є багатоаспектною педагогічною проблемою, що потребує інтегрованого підходу до організації освітнього процесу. Обґрунтовано необхідність поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, використання активних та інтерактивних методів навчання, а також впровадження міждисциплінарних підходів для формування цілісного розуміння правових принципів та їхнього значення для ефективного державного управління.

Ключові слова: *правова культура, магістри публічного управління, педагогічні умови, формування, освітній процес, методи навчання, міждисциплінарний підхід.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена низкою чинників, серед яких є необхідність підвищення рівня правової свідомості та правової поведінки державних службовців в умовах реформування державного управління, потреба у запобіганні корупційним проявам та зміцненні верховенства права, важливість формування у майбутніх управлінців високих морально-етичних стандартів та відповідальності за прийняті рішення.

Проблема формування правової культури магістрів публічного управління виходить за межі суто юридичної науки та набуває значущості для науки про освіту. Педагогічна наука покликана розробити ефективні методи, форми та засоби впливу на особистість студента з метою формування у нього глибокого розуміння правових принципів, цінностей та норм, а також готовності діяти відповідно до них у своїй майбутній професійній діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Проблематика правової підготовки майбутніх фахівців у сфері державного управління є предметом жвавого наукового інтересу та відображена у значній кількості наукових праць. Теоретичні засади правової культури розглядалися в роботах таких авторитетних авторів, як Н. Бакланова, А. Гетьман, О. Данильян, О. Дзьобань О. Скакун, О. Радкевич та інших, які сформувавши базис для розуміння її сутності та значущості. Окремі аспекти розвитку правової культури в системі вищої освіти державних службовців досліджували Ю. Битяка, О. Євтушенко, І. Яковюк та інші науковці, наголошуючи на її ролі у фаховій підготовці спеціалістів. Однак, комплексні порівняльні дослідження, що всебічно охоплювали б дану тематику в Україні, на даний момент залишаються недостатньо розробленими. Саме ця наукова прогалина підкреслює актуальність та

важливість запропонованої роботи, спрямованої на заповнення зазначеної дослідницької ніші.

Мета статті – обґрунтування теоретико-методологічних засад та розкриття педагогічних умов ефективного формування правової культури магістрів публічного управління як важливої проблеми науки про освіту.

Виклад основного матеріалу. У контексті сучасних трансформаційних процесів в Україні, спрямованих на розбудову правової держави, особливої актуальності набуває питання якісної підготовки управлінських кадрів. Ключовою складовою професійної компетентності магістрів публічного управління є не лише глибокі фахові знання та управлінські навички, але й високий рівень правової культури.

На наше переконання, правова культура, що інтегрує знання про право, ціннісне ставлення до нього та готовність до правомірної поведінки, є фундаментом законності, справедливості та ефективності публічного адміністрування.

Сучасний етап розвитку держави відзначається істотним зростанням обсягу законодавства, безперервно відбуваються процеси оновлення нормативно-правової бази, а в практику державного управління впроваджуються новітні принципи (Битяк, Яковлюк, 2007).

Проте, законодавче регулювання формування правової культури майбутніх фахівців з управління державою в Україні є складним і не має окремого, спеціалізованого нормативно-правового акта, присвяченого виключно цьому питанню. Воно здійснюється через низку законів та підзаконних актів, які визначають загальні засади вищої освіти, стандарти підготовки фахівців у галузі публічного управління та державної служби, а також етичні норми поведінки державних службовців. Статті Закону України «Про вищу освіту» передбачають, що одним із основних завдань вищої освіти є формування громадянської позиції, патріотизму, правової культури, самостійності, відповідальності, здатності до самоорганізації, праці та громадянської активності. Закон також встановлює вимоги до освітніх програм, які повинні забезпечувати формування компетентностей, необхідних для професійної діяльності, включаючи правові знання та навички (ЗУ «Про вищу освіту», 2014). Статті Закону України «Про державну службу» встановлюють основні принципи державної служби, серед яких верховенство права, законність, професіоналізм, компетентність, добросовісність, політична нейтральність, служіння народу України. Їх

дотримання є важливим аспектом формування правової культури майбутніх управлінців (ЗУ «Про державну службу», 2016). Стандарти вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» встановлюють вимоги до компетентностей, якими повинні володіти випускники магістерських програм, такі як знання та розуміння правових норм, здатність застосовувати правові знання у професійній діяльності, дотримуватися принципів законності та верховенства права, а також усвідомлення етичних аспектів публічного управління (Стандарти вищої освіти..., 2020).

У зв'язку з цим на нашу думку дослідження формування правової культури майбутніх управлінців у межах науки про освіту набуває особливої значущості, адже саме педагогічна наука покликана розробити теоретико-методологічні засади та практичні стратегії цілеспрямованого розвитку правової свідомості та правомірної поведінки студентів.

У сучасній науковій думці досить часто зустрічається твердження про необхідність органічного поєднання національних цінностей з європейськими та загальнолюдськими, адже останні розглядаються як головний орієнтир у формуванні цінностей як окремих осіб, так і управлінських кадрів. Водночас, варто зазначити, що намагання зрозуміти правову реальність, сприймаючи її виключно через призму традицій та ідеалів інших країн, без співвіднесення отриманих знань з власними правовими досягненнями та тенденціями розвитку, зазвичай призводить лише до відтворення чужих ідей та упереджень, позбавлених творчого характеру та нездатних збагатити національну правову культуру (Гетьман, 2012).

Освітній процес у закладах вищої освіти відіграє вирішальну роль у формуванні особистості майбутнього фахівця, його ціннісних орієнтацій та професійних якостей (Зайченко, 2008). Ми розуміємо, що у контексті підготовки магістрів публічного управління, освітнє середовище має бути спеціально організовано таким чином, щоб сприяти глибокому засвоєнню правових знань, формуванню поваги до права та розвитку навичок правомірної поведінки. Це передбачає не лише викладання відповідних юридичних дисциплін, але й інтеграцію правових аспектів у зміст інших управлінських та соціально-гуманітарних предметів, а також активне використання педагогічних методів і технологій, спрямованих на формування правової свідомості та поведінки.

На етапі сучасних суспільних трансформацій та євроінтеграційних прагнень України особливої актуальності набуває питання якісної підготовки управлінських кадрів для державного сектору. Ефективне управління державою безпосередньо залежить від рівня професійної компетентності, моральних якостей та правової культури осіб, які обіймають відповідальні посади (Євтушенко, 2013).

Слід констатувати, що правова культура включає знання права, повагу до закону та навички правомірної поведінки, є фундаментальною складовою професійної ідентичності магістрів публічного управління.

Проблема формування правової культури особистості є предметом дослідження багатьох наукових галузей, включаючи педагогіку, правознавство, соціологію та психологію.

У контексті науки про освіту, формування правової культури розглядається як цілеспрямований педагогічний процес, спрямований на розвиток правової свідомості, правових почуттів, правових переконань та навичок правомірної поведінки особистості (Бакланова, 2016).

Варто зауважити, що сутність правової культури магістрів публічного управління полягає в інтегрованій системі знань про право, позитивного ставлення до правових норм та принципів, а також готовності та здатності діяти відповідно до вимог закону у своїй професійній діяльності.

Аналіз наукової літератури свідчить, що правова культура майбутніх фахівців управління державою є складним інтегративним утворенням, що охоплює когнітивний, ціннісно-орієнтаційний та поведінковий компоненти. Когнітивний компонент передбачає засвоєння студентами знань про правову систему України, основні галузі права, права та обов'язки державних службовців, антикорупційне законодавство та міжнародні правові стандарти у сфері державного управління. Проте, знання самі по собі є недостатніми для формування правової культури. Важливу роль відіграє ціннісно-орієнтаційний компонент, що включає формування у студентів поваги до закону, усвідомлення його соціальної цінності, визнання пріоритету прав і свобод людини та громадянина, а також формування правових переконань та ідеалів. Нарешті, поведінковий компонент передбачає розвиток у студентів навичок правомірної поведінки, здатності застосовувати правові знання у практичній діяльності, готовності дотримуватися законності та нести відповідальність за свої дії.

У ході пошуку виявлено, що ефективне формування правової культури майбутніх магістрів публічного управління в рамках освітнього процесу вимагає застосування комплексу педагогічних принципів та підходів.

Серед ключових принципів слід виокремити принцип верховенства права та законності, принцип пріоритету прав і свобод людини та громадянина, принцип інтеграції правових знань у професійний контекст, принцип активності та самостійності у навчанні, принцип наочності та моделювання, принцип етичної спрямованості, принцип міждисциплінарності та принцип практичної орієнтації. Дотримання цих принципів дозволяє створити освітнє середовище, яке сприяє глибокому засвоєнню правових знань, формуванню ціннісного ставлення до права та розвитку навичок правомірної поведінки.

Вважаємо за доцільне зазначити, що у рамках освітнього процесу можуть бути застосовані різноманітні педагогічні підходи до формування правової культури майбутніх управлінців. Когнітивно-інформаційний підхід забезпечує передачу необхідного обсягу правових знань, проте його ефективність зростає при поєднанні з діяльнісним підходом, що передбачає активну участь студентів у навчальному процесі через виконання практичних завдань, аналіз кейсів, участь у дискусіях та моделюванні правових ситуацій. Ціннісно-орієнтаційний підхід спрямований на формування у студентів позитивного ставлення до права та усвідомлення його соціальної значущості. Комунікативний підхід сприяє обміну думками та формуванню власної правової позиції у процесі спілкування та взаємодії. Проблемно-орієнтований підхід стимулює активне мислення та розвиває навички застосування правових знань у нестандартних ситуаціях. Рефлексивний підхід заохочує студентів до самоаналізу власної правової свідомості та поведінки.

Ефективність формування правової культури магістрів публічного управління залежить від створення певних педагогічних умов в освітньому процесі. Важливим є змістовне та актуальне наповнення навчальних дисциплін, що передбачає інтеграцію правових питань у різні предмети та акцентування на їхньому практичному застосуванні у сфері державного управління. Застосування активних та інтерактивних методів навчання, таких як дискусії, дебати, рольові ігри та кейс-стаді, сприяє активному залученню студентів до процесу навчання та розвитку їхнього критичного мислення. Організація практичної підготовки, наближеної до

реальних умов професійної діяльності, через стажування, зустрічі з практикуючими фахівцями та моделювання професійних ситуацій, є надзвичайно важливою для формування практичних навичок застосування правових знань (Радкевич, 2020).

Отже, створення сприятливого правового освітнього середовища, що включає доступ до якісної правової інформації, організацію правових заходів та забезпечення дотримання прав студентів, також відіграє значну роль. Особистісно-орієнтований підхід, що враховує індивідуальні особливості студентів, та виховний вплив викладачів, які демонструють високий рівень правової культури, є важливими чинниками формування правової свідомості та поведінки. Забезпечення зворотного зв'язку та оцінювання рівня сформованості правової культури дозволяє відстежувати прогрес студентів та вносити необхідні корективи до освітнього процесу.

Результати проведеного дослідження свідчать, що для ефективного впровадження педагогічних стратегій та технологій формування правової культури магістрів публічного управління рекомендується розробити та впровадити інтегровані навчальні програми, що органічно поєднують теоретичну підготовку з практичною діяльністю та міждисциплінарними підходами, активно використовувати інтерактивні методи навчання, які сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та навичок прийняття правових рішень, забезпечити якісну організацію та методичне супроводження практичної підготовки студентів у профільних установах, створити умови для активної участі студентів у науково-дослідницькій роботі з правової проблематики державного управління, заохочувати самостійну роботу з правовими джерелами, включаючи аналіз судової практики та законодавства, впроваджувати систему оцінювання, яка враховує не лише рівень знань, але й ступінь сформованості правових цінностей та навичок правомірної поведінки, а також організувати регулярні зустрічі майбутніх фахівців з практикуючими юристами, державними службовцями та представниками правозахисних організацій.

Висновки. Формування правової культури магістрів публічного управління є комплексною педагогічною проблемою, що потребує системного та цілеспрямованого підходу з боку науки про освіту. Ефективне вирішення цієї проблеми передбачає обґрунтування теоретико-методологічних засад, виявлення та забезпечення

необхідних педагогічних умов, а також розробку та впровадження відповідних методичних рекомендацій. Враховуючи вищесказане можна дійти висновку, що інтеграція правових знань з управлінськими дисциплінами, активне використання інтерактивних методів навчання, забезпечення якісної практичної підготовки та створення сприятливого правового освітнього середовища є ключовими чинниками успішного формування високого рівня правової культури майбутніх управлінців.

Проведене дослідження не охоплює всіх граней окресленої проблематики та потребує подальшого вивчення новітніх ефективних форм і підходів до розвитку правової культури магістрів публічного управління в Україні, а також створення, вдосконалення навчальних планів і методичного забезпечення та реалізації спеціалізованих навчальних курсів і програм, орієнтованих на майбутніх державних службовців.

ЛІТЕРАТУРА

- Бакланова, Н. М. (2016). Формування правової компетентності майбутніх учителів. *Освітологічний дискурс*, 2, 115–124 (Baklanova, N. M. (2016). Formation of legal competence of future teachers. *Educational Discourse*, 2, 115-124. Access mode: https://www.google.com/search?q=http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdv_2016_2_13).
- Битяк, Ю. П., Яковлюк, І. В. (2007). *Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства*: Монографія. Х.: Право (Bytiak, Yu. P., Yakovliuk, I. V. (2007). *Legal culture in the conditions of the formation of a civil society*: Monograph. Kharkiv: Law).
- Гетьман, А. П., Данильян, О. Г., Дзьобань, О. П. та ін. (2012). *Філософія правового виховання* : навч. посіб. Х. : Право (Hetman, A. P., Danylyan, O. H., Dziobani, O. P. and others (2012). *Philosophy of legal education*: textbook. Kharkiv: Law).
- Закон України «Про державну службу». (2016). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>. (*Law of Ukraine "On Civil Service"* (2016). URL: <https://www.google.com/search?q=https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19%23Text>)
- Закон України «Про вищу освіту» (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (*Law of Ukraine "On Higher Education"* (2014). URL: <https://www.google.com/search?q=https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18%23Text>)
- Зайченко, І. В. (2008). *Педагогіка*. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-е вид. К., «Освіта України», «КНТ» (Zaichenko, I. V. (2008). *Pedagogy*. Textbook for students of higher pedagogical educational institutions. Kyiv: Education of Ukraine, "KNT").
- Євтушенко О. Н., Андріяш В. І. (2013) *Державне управління (Основи теорії державного управління)*. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили (Yevtushenko, O. N., Andriiash, V. I. (2013). *Public administration (Fundamentals of the theory of public administration)*. Mykolaiv: Petro Mohyla Black Sea National University Publishing House).

Радкевич, О. П. (2020). *Розвиток правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти: теорія і практика*: монографія. Київ: Майстер Книг (Radkevych, O. P. (2020). *Development of legal culture of pedagogical workers of vocational education: theory and practice*: monograph. Kyiv: Master Book).

Стандарти вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». (2020). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/08/05/281publichne-upravlinnya-ta-administruvannya-magistr.pdf>. (Standard of higher education for the specialty "Public Management and Administration" (2020). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/08/05/281publichne-upravlinnya-ta-administruvannya-magistr.pdf>).

SUMMARY

Zakharova Valeriia. Formation of the Legal Culture of Masters of Public Administration within the Educational Process.

The article examines the relevance of forming the legal culture of masters of public administration from the perspective of educational science. A complex of general scientific and special research methods is applied, including theoretical analysis of scientific literature on pedagogy, law, and public administration, systematization and generalization of existing approaches to the formation of legal culture, as well as modeling of pedagogical strategies, including active and interactive methods and technologies.

It is established that the formation of legal culture of future specialists is a multifaceted pedagogical problem that requires an integrated approach to the organization of the educational process. The necessity of combining theoretical training with practical activities, the use of active and interactive teaching methods, as well as the implementation of interdisciplinary approaches for the formation of a holistic understanding of legal principles and their significance for effective public administration, is substantiated.

The research results are of significant importance for the development of the theory and practice of professional education in the field of public administration. The proposed pedagogical strategies and conditions can be used to improve curricula, develop methodological recommendations, and enhance the effectiveness of the process of forming the legal culture of future managers, which will contribute to strengthening the rule of law and improving the quality of public administration as a whole.

The relevance of the topic is determined by the need to improve the training of public administrators in Ukraine, taking into account international experience, particularly the experience of the USA, where the traditions of legal education and public administration have deep historical roots. A comparative analysis allows identifying the strengths and weaknesses of the educational systems of both countries and proposing recommendations for the formation of legal culture and improving the quality of training of masters of public administration in Ukraine.

The issue of legal training for future specialists in the field of public administration attracts the attention of many scientists and is reflected in a significant number of scientific works. The theoretical foundations of legal culture have been considered in the works of such authoritative authors as N. Baklanova, A. Hetman, O. Danylyan, O. Dzioban, O. Skakun, O. Radkevych, and others, who have formed the basis for understanding its essence and significance. Separate aspects of the development of legal culture in the system of higher education for civil servants have been studied by

Yu. Bityak, O. Yevtushenko, I. Yavholyuk, and other scientists, emphasizing its role in the professional training of specialists. However, comprehensive comparative studies that would fully cover this topic in Ukraine currently remain insufficiently developed. This scientific gap underscores the relevance and importance of the proposed work, aimed at filling the indicated research niche.

The aim of the article is to substantiate the theoretical and methodological foundations and reveal the pedagogical conditions for the effective formation of the legal culture of masters of public administration as an important problem in the science of education.

The formation of the legal culture of masters of public administration is a complex pedagogical problem that requires a systematic and purposeful approach from the science of education. The effective resolution of this problem presupposes the substantiation of theoretical and methodological foundations, the identification and provision of the necessary pedagogical conditions, as well as the development and implementation of relevant methodological recommendations.

Key words: *legal culture, masters of public administration, pedagogical conditions, formation, educational process, teaching methods, interdisciplinary approach.*

УДК 37.011.33-027.31:[378.018.8:373.5.011.3-051:8]:378.017:331.54-047.22](045)

Валентина Коваль

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ORCID ID 0000-0002-7698-3600

Тетяна Григоренко

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ORCID ID 0000-0002-4616-6853
DOI 10.24139/2312-5993/2025.03/078-094

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ОНОВЛЕНОГО ЗМІСТУ ОСВІТИ

У статті розглянуто питання формування предметно-фахових компетентностей майбутніх учителів української мови та літератури в умовах оновлених освітніх стандартів і викликів сучасного суспільства. Зазначено, що українська мова в умовах повномасштабної агресії російської федерації стала не лише об'єктом вивчення, а й символом національної єдності та опору, що визначає її стратегічну роль у процесі освіти. У контексті освітньої політики України («Освіта переможців», державні стандарти, Концепція профільної освіти) проаналізовано модернізований зміст освітніх компонентів, який забезпечує розвиток ключових компетентностей майбутніх педагогів.

Автором виокремлено мовно-комунікативну компетентність як базову складову професійної підготовки, структуру якої розкрито через інформаційний, лінгвістичний, лінгводидактичний, мовленнєвий, іншомовний, лінгвокраїнознавчий та літературознавчий компоненти. У статті подано характеристику кожного з них, а також запропоновано приклади практико-орієнтованих завдань, які сприяють їх ефективному формуванню (створення